

УДК 378.147.091.33:78.071.4
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/33.215757>

Наталія ІЛІНИЦЬКА,
orcid.org/0000-0001-8659-7781
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри інструментально-виконавських дисциплін
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
(Хмельницький, Україна) ilinickaya.natalya1@gmail.com

ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА (ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ І ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ ПІДХОДИ)

У статті розглядаються питання застосування герменевтичного і феноменологічного підходів у фаховій підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва. Музична освіта вимагає сьогодні від здобувачів вищої освіти здатності до: швидкого адаптування в мінливих життєвих ситуаціях, самостійного набування необхідних знань, вміння застосовувати їх на практиці; самостійного генерування нових ідей і творчого мислення; вміння правильно працювати з музичною інформацією; здібності бути комунікабельними, уміння творчо працювати у групах, успішно виходити з будь-яких конфліктних ситуацій; самостійної роботи над розвитком професійності, інтелекту, загального культурного рівня.

Герменевтичний підхід у музичній педагогіці визначається такими положеннями: активізацією творчої пошукової діяльності, самостійності та самовираження, формуванням розумової діяльності; умінням вчитися, створювати і здобувати знання; психічним розвитком особистості, в якому особливо виділяється вдосконалення рефлексії; рішенням найважливішого завдання музичної педагогіки – навчити чути музику, а отже, її розуміти.

Мета герменевтичного підходу – інтенсифікація процесу саморозвитку і самореалізації студента-музиканта, активізація музичної діяльності, яка не обмежується рамками занять. Це вимагає розробки нових способів навчання, що відрізняються за якістю та способами організації навчальної діяльності.

Мета феноменологічного підходу у вивченні наукового мислення полягала у формуванні чіткого розуміння феноменів свідомого життя людини. Феноменологічне вчення Е. Гуссерля зіграло важливу роль не тільки у філософії, а й у музиці через інтерпретацію. Феноменологічний підхід до інтерпретації музичних творів актуальний та ефективний, оскільки дозволяє: вирішувати проблеми, пов'язані з розумінням змісту музикального твору; наблизитися до сенсу через феномени сприйняття; пізнати відчуття і почуття, що народжуються у свідомості на основі музичних переживань.

Ключові слова: герменевтичний і феноменологічний підходи, фахова підготовка, інтерпретація, музична освіта.

Nataliia ILINITSKA,
orcid.org/0000-0001-8659-7781
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Instrumental-Performing Disciplines
Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
(Khmelnytskyi, Ukraine) ilinickaya.natalya1@gmail.com

PROFESSIONAL PREPARATION OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC ART (HERMENEUTIC AND PHENOMENOLOGICAL APPROACHES)

The article is considered the question the application of hermeneutic and phenomenological approaches in the professional training of future teachers of music art. Music education today requires higher education students the ability to: quickly adapt to changing life situations, independent acquisition of necessary knowledge, their skillful application in practice; independent generation of new ideas and creative thinking; ability to work properly with music information; ability to be sociable, to be able to work creatively in groups, to successfully get out of any conflict situations; independent work on the development of professionalism, intelligence, general cultural level.

The organization of the process of training future teachers of music art requires new approaches, which can be defined as hermeneutic and phenomenological.

The hermeneutic approach in music pedagogy is determined by the following provisions: activation of creative search activity, independence and self-expression, formation of mental activity; ability to learn, create and acquire knowledge; mental development of personality, in which the improvement of reflection is especially emphasized; the solution of the most important task of music pedagogy is to teach to hear music, and therefore to understand it.

The purpose of the hermeneutic approach is intensification of the process of self-development and self-realization of a student-musician, the activation of musical activity, which is not limited to the framework of classes. This requires the development of new ways of learning that differ in quality and ways of organizing educational activities.

The purpose of the phenomenological approach in the study of scientific thinking was to form a clear understanding of the phenomenon of conscious human life. E. Husserl's phenomenological teaching played an important role not only in philosophy, but also in music through interpretation. The phenomenological approach to the interpretation of musical works is relevant and effective, as it allows: to solve problems related to understanding the content of a musical work; approach the sense through the phenomenon of perception; to know the feelings and emotions that are born in the mind on the basis of musical experiences.

Key words: hermeneutic and phenomenological approaches, professional training, interpretation, music education.

Постановка проблеми. Останнім часом відбувається модернізація системи вищої освіти, що стосується і музичної освіти. Організація процесу підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва потребує нових підходів, які можуть бути визначені як герменевтичний і феноменологічний.

Тенденції розвитку сучасної музичної освіти та вимоги, що пред'являються сьогодні до здобувачів вищої освіти як ресурсу благополуччя і процвітання суспільства, вимагає від молодих людей здатності:

– швидко адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій, самостійно набувати необхідні знання, вміло застосовувати їх на практиці;

– самостійно генерувати нові ідеї, творчо мислити;

– вміти правильно працювати з музичною інформацією (збирати необхідні факти, аналізувати їх, зіставляти з аналогічними або альтернативними варіантами вирішення, застосовувати отримані висновки для вирішення нових проблем);

– бути комунікабельними, вміти творчо працювати у групах, успішно виходити з будь-яких конфліктних ситуацій;

– самостійно працювати над розвитком професійності, інтелекту, загального культурного рівня (Пискунова, 2007).

Аналіз досліджень. Наукові дослідження останніх років із питань фахової підготовки розробляють різноманітні підходи до вирішення проблем професійного становлення здобувачів вищої освіти. У науковій літературі дедалі частіше розглядаються герменевтичний і феноменологічний підходи, які несуть у собі ідеї вирішення фахової підготовки особистості (Орлов, 2003: 26).

Герменевтичний підхід спонукає до самостійного мислення здобувачів вищої освіти, сприяє художній рефлексії, інтенсифікує художню свідомість. Науковець Г. Падалка вважає, що в системі мистецького навчання цей підхід є однією з форм активізації особистісного смислу спілкування з мистецтвом (Михаськова, 2020: 78; Падалка, 2011: 264).

Феноменологічний підхід передбачає оволодіння механізмами самопізнання у свідомості. На

думку В. Орлова, свідомість здійснює стратегію і тактику діяльності на основі рефлексії як процесу самопізнання внутрішніх властивостей і здійснює розвиток самосвідомості (Орлов, 2003: 20).

Метою статті є розгляд застосування герменевтичного і феноменологічного підходів у фаховій підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Герменевтика – вчення про встановлення справжнього змісту твору і точного розуміння змісту. Герменевтичний підхід у педагогіці є досить новим, і педагогіці нового часу співзвучні такі ідеї герменевтики: замість раціонального пізнання прояв творчої інтуїції, вживання у психологію іншого «Я»; визнання пізнавальної ролі діалогу в осягненні людини та дійсності; визнання великих творчих і евристичних можливостей мистецтва; ідея циклічного характеру розуміння як руху від загального до приватного і від приватного до загального (Закірова, 2006: 28).

Як визначає Музичний енциклопедичний словник, музична герменевтика – вчення про тлумачення змісту музичного твору. Як галузь музикознавства поширилася з початку ХХ ст. (термін введений у 1902 р. Г. Кречмару) (Музыкальный энциклопедический словарь, 1990). Герменевтичний підхід задіяний у різних сферах педагогіки. Музична педагогіка не є винятком, це важливо для рефлексії та розкриття змісту в музичних творах. Герменевтичний підхід, будучи заснованим на принципах розуміння й інтерпретації, повинен бути врахований у процесі навчання викладачами, котрі прагнуть до творчої музичної діяльності. Тому необхідно говорити про зміну розуміння викладачем своєї ролі в освітній діяльності загалом і на заняттях зокрема: на зміну трансляції інформації приходить організація діяльності здобувачів вищої школи через самостійність, вміння давати власну інтерпретацію музичному твору. Ми також наголошуємо на необхідності готовності викладача вищих закладів освіти до виконання нових функцій – бути педагогом-тьютором, педагогом-консультантом (Мокиєнко, 2011).

Мета герменевтичного підходу – інтенсифікація процесу саморозвитку і самореалізації сту-

дента-музиканта, активізація музичної діяльності, яка не обмежується рамками занять. Це вимагає розробки нових способів навчання, що відрізняються за якістю, способами організації навчальної діяльності (Мокиєнко, 2011).

На думку С. Давидової, герменевтичний підхід у музичній педагогіці визначається такими положеннями:

1. активізацією творчо-пошукової діяльності, самостійності та самовираження, формуванням «розумних емоцій» і розумової діяльності (розвиток ідей Л. Виготського про «єдність афекту та інтелекту», Б. Асаф'єва про присутність інтелектуального початку в музичному сприйнятті, Д. Кабалевського про встановлення – «не тільки слухати і чути музику, а й міркувати про неї»);

2. умінням вчитися, створювати і здобувати знання;

3. психічним розвитком особистості, в якому особливо виділяється вдосконалення рефлексії;

4. рішенням найважливішого завдання музичної педагогіки – навчити чути музику, а це означає її розуміти (Давидова, 2011).

Розглянемо наступний методологічний підхід – феноменологічний.

Німецький філософ Е. Гуссерль вважається засновником феноменологічного напрямку, який представив нову форму дослідження у призмі співвідношень інтерпретації людиною значення із предметними референтами його змісту, сенсів і структур пережитого, механізмів сприйняття і свідомості, які призводять до сприйняття, осмислення досвіду (Гуссерль, 2008: 34).

На думку Г. Звенигородської, феноменологічний підхід може бути представлений у педагогіці на методологічному рівні як пояснювальний принцип, що допомагає уявити даність людини як систему, навіть якщо вона еkleктична, оскільки еkleктизм виходить із самої людської природи.

Це така установка для викладача, яка допускає нескінченність пізнаваного і дозволяє кожному учаснику освітнього процесу мати можливість починати з початку, що зумовлює адекватність індивідуальної природи людини його змісту, методам, формі освіти. Головна функція феноменологічного підходу зумовлена ідеями саморозвитку, збереження цілісності людини в освітньому процесі (Звенигородская, 2002: 17).

Феноменологія – це насамперед наука про свідомість, про те, як об'єкти зовнішнього світу (включаючи людину) являються нашій свідомості. Музика народжується у свідомості. Феноменологічне вчення Е. Гуссерля зіграло важливу роль у філософії та інтерпретації музики. Новим способом її розгляду став не теоретичний, а феноменологічний аналіз, направлений не на музичний твір, а на музичне мислення, що констатує художній смисл (Ушакова, 2019).

Феноменологічний підхід до інтерпретації музичних творів на часі ефективний, оскільки дозволяє:

– вирішувати питання, пов'язані з розумінням змісту музичного твору;

– наблизитися до сенсу через феномени сприйняття;

– пізнати відчуття і почуття, що народжуються у свідомості на основі музичних переживань (Ушакова, 2019: 168).

Висновки. Отже, поєднання герменевтичного і феноменологічного підходів у музичній освіті допомагає особливим чином організувати учасників навчального процесу. Герменевтичний підхід спрямований не тільки на передачу знань, а й на розвиток здатності до творчості в особистій життєдіяльності кожного студента, на формування світогляду. Феноменологічний виявляє елементи музичного пізнання, розуміння свідомості та музично-змістового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуссерль Э. Идея феноменологии: Пять лекций. Санкт-Петербург : ИЦ «Гуманитарная Академия». 2008. 224 с.
2. Давыдова С.А. Предмет «Музыкальное содержание» в аспекте герменевтики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург, 2011. 39 с.
3. Закирова А.Ф. Педагогическая герменевтика. Москва : Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2006. 328 с.
4. Звенигородская Г.П. Теория и практика рефлексивного образования на основе феноменологического подхода : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Хабаровск, 2002. 39 с.
5. Михаськова М.А. Система формування професійного досвіду музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва : монографія / за наук. ред. І.М. Шоробури. Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2020. 521 с.
6. Мокиєнко О.П. Герменевтический подход в обучении (на примере обучения литературе). *Вектор науки Тольяттинского государственного университета*. 2011. Вып. 3 (6). С. 204–206.
7. Музыкальный энциклопедический словарь / гл. ред. Г.В. Келдыш. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 672 с.
8. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін : монографія / за заг. ред. І.А. Зязюна. Київ : Наукова думка, 2003. 276 с.

9. Падалка Г.М. Музична освіта в Україні: концептуальні аспекти. *Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г.М. Падалки* : колективна монографія / під наук. ред. А.В. Козир. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 402 с.

10. Пискунова Е.В. Подготовка учителя к обеспечению современного качества образования для всех / под ред. акад. Г.А. Бордовского. Санкт-Петербург : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2007. 79 с. URL: http://window.edu.ru/window_catalog/pdf2txt?p_id=14082&p_page=1 (дата обращения: 25.08.2020).

11. Ушакова Д.А. Особенности феноменального подхода к интерпретации музыкальных произведений. *Вестник музыкальной науки*. 2019. № 2 (24). С. 165–170.

REFERENCES

1. Gusserl' Je. Ideja fenomenologii: Pjat' lekcij. [Phenomenology Idea: Five Lectures. St. Petersburg: IC "Humanitarian Academy". 2008. 224 p.]. [in Russian].

2. Davydova S.A. Predmet "Muzykal'noe sodержanie" v aspekte germenевtiki [Subject "Musical content" in the aspect of hermeneutics: author. dis. ... cand. ped. sciences: 13.00.02. St. Petersburg, 2011. 39 p.]. [in Russian].

3. Zakirova A.F. Pedagogicheskaja germenевtika. [Pedagogical hermeneutics. Moscow: Publishing House of Shalva Amonashvili, 2006. 328 p.]. [in Russian].

4. Zvenigorodskaja G.P. Teorija i praktika reflektivnogo obrazovanija na osnove fenomenologicheskogo podhoda [Theory and practice of reflective education based on the phenomenological approach: author. dis. ... doctor of pedagogical sciences: 13.00.01. Khabarovsk, 2002. 39 p.]. [in Russian].

5. Myxaskova M.A. Systema formuvannya profesijnogo dosvidu muzychno-pedagogichnoyi diyalnosti majbutnikh uchyteliv muzychnogo mystecztva. [System of formation of professional experience of musical-pedagogical activity of future teachers of musical art: monograph / for science. ed. I.M. Shoroburi. Khmelnytsky: FOP Melnyk A.A., 2020. 521 p.]. [in Ukrainian].

6. Mокienko O.P. Germenевticheskij podhod v obuchenii (na primere obuchenija literature) [Hermeneutic approach to teaching (on the example of teaching literature). *Vector of science of Togliatti State University*. 2011. Issue 3 (6). P. 204–206]. [in Russian].

7. Muzykal'nyj jenciklopedicheskij slovar' [Musical encyclopedic dictionary / Ch. ed. G.V. Keldysh. Moscow, Soviet Encyclopedia, 1990. 672 p.]. [in Russian].

8. Orlov V.F. Profesijne stanovlennja vchyteliv mysteczkykh dyscyplin: [Professional formation of teachers of art disciplines: monograph / for general. ed. I.A. Zyazyun. Kyiv: Naukova Dumka, 2003. 276 p.]. [in Ukrainian].

9. Padalka G.M. Muzychna osvita v Ukrayini: konceptualni aspekty. *Teoriya ta metodyka mysteczkoyi osvity. Naukova shkola G.M. Padalky*: [Music education in Ukraine: conceptual aspects. Theory and methods of art education. Scientific school GM Padalki: collective monograph / under science. ed A.V. Trump. kind. second, supplemented. Kyiv: MP Drahomanov National Pedagogical University, 2011, 402 p.]. [in Ukrainian].

10. Piskunova E.V. Podgotovka uchitelja k obespecheniju sovremennogo kachestva obrazovanija dlja vseh: opyt Rossii: Rekomendacii po rezul'tatam nauchnyh issledovanij [Preparing a teacher to ensure modern quality of education for all: / ed. acad. G.A. Bordovsky. St. Petersburg, publishing house RSPU im. A.I. Herzen, 2007. 79 p. URL: http://window.edu.ru/window_catalog/pdf2txt?p_id=14082&p_page=1 (date of access: 25.08.2020) [in Russian].

11. Ushakova D.A. Osobennosti fenomenal'nogo podhoda k intepretacii muzykal'nyh proizvedenij [Features of the phenomenal approach to the interpretation of musical works. *Vestnik of Musical Science*. 2019. № 2 (24). S. 165–170. [in Russian].